

národní
úložiště
šedé
literatury

**Zoopaleontologie a ichnologie svrchního karbonu pro vysvětlivky ke geologické
mapě list Žacléř (03-422) : závěrečná zpráva**

Zajíc, Jaroslav
2011

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-55910>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 04.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Geologický ústav AV ČR, v.v.i.

Zoopaleontologie a ichnologie svrchního karbonu pro vysvětlivky ke geologické mapě list Žacléř (03-422)

Závěrečná zpráva

**Geologický ústav AV ČR, v. v. i.
Rozvojová 269, 165 00 Praha 6**

**Zoopaleontologie a ichnologie
svrchního karbonu pro vysvětlivky
ke geologické mapě list Žacléř
(03-422)**

Závěrečná zpráva

*Praha
srpen 2011*

Geologický ústav AV ČR, v. v. i.
Rozvojová 269, 165 00 Praha-Lysolaje

Zoopaleontologie a ichnologie svrchního karbonu pro vysvětlivky ke geologické mapě list Žacléř (03-422)

Závěrečná zpráva

č. úkolu GLÚ AV ČR: 7406

RNDr. Václav Cílek, CSc.
Ředitel GLÚ AV ČR

RNDr. Jaroslav Zajíc, CSc.
Hlavní řešitel

Geologický ústav AV ČR, v.v.i.
Rozvojová 269
165 00 Praha 6
(ředitel)

Prof. RNDr. Pavel Bosák, DrSc. *

GLÚ AV ČR zřízen na základě usnesení 3. zasedání prezidia ČSAV ze dne 7. 2. 1990 s účinností od 1. 3. 1990.

Organizace je zapsána v rejstříku veřejných výzkumných institucí vedeném MŠMT ČR, spis.zn.: 17113/2006-34/GLÚ.

Živnostenské oprávnění k IČ 67985831 vydala Městská část Praha 6 pod čj. MCP6 058113/2011.

*Pavel Bosák. Osvědčení o odborné způsobilosti č. 1845/2004 projektovat, provádět a vyhodnocovat geologické práce v oborech ložisková geologie a zkoumání geologické stavby podle zákona č. 62/1988 Sb. ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky MŽP č. 206/2001Sb.

**Geologický ústav AV ČR, v. v. i.
Rozvojová 269
165 00 Praha 6–Lysolaje**

**Zoopaleontologie a ichnologie svrchního karbonu pro vysvětlivky ke
geologické mapě list Žacléř (03-422). Závěrečná zpráva.**

Zprávu připravil:

RNDr. Jaroslav Zajíc, CSc.

**Odběratel:
Česká geologická služba
Klárov 131/3, P. O. Box 85,
118 21 Praha 1
odpovědný řešitel
Mgr. K. Martínek**

Anotace/abstrakt:

Fauna mladšího paleozoika je na listu Žacléř zastoupena vzácnými nálezy ze svrchního karbonu (westphal A–B) žacléřského souvrství. Hojnější ichnofauna je známa z lampertických vrstev žacléřského souvrství.

Zpráva je volně šiřitelná.

Doporučená forma citace:

Zajíc J. (2011): Zoopaleontologie a ichnologie svrchního karbonu pro vysvětlivky ke geologické mapě list Žacléř (03-422). Závěrečná zpráva. – Nepublikovaná výzkumná zpráva, Geologický ústav AV ČR, v. v. i. pro Českou geologickou službu: 1–9. Praha.

© Geologický ústav AV ČR, v. v. i. Praha.

Obsah

1. Úvod	6
2. Lokality s faunou a stopami	6
3. Shrnutí	7
4. Literatura	8

Seznam textových obrázků

Obrázek 1 *Adelophthalmus* sp.; Žacléř, povrchový lom; žacléřské souvrství, lampertické vrstvy, souslojí dolu Jan Šverma (nadloží 10. a 11. nadložní sloje); westphal A; foto P. Budil.

1. Úvod

Na území listu Žacléř jsou nálezy svrchnopaleozoické fosilní fauny a ichnofosilií vázané na svrchnokarbonské žacléřské souvrství vnitrosudetské pánve.

První publikovaná data o svrchnokarbonské fauně pochází až z tohoto století (PROKOP & NEL 2004), kdy byl popsán nový druh hmyzu řádu Palaeodictyoptera. Nález pochází z centrální halvy závodu Jan Šverma a není tudíž možno ho přesně stratigraficky zařadit. Nálezy přesněji stratigraficky zařaditelné (ichnofosilie a dosud nepublikovaný eurypteridní členovec) pochází ze dvou partií nyní již zasypaného povrchového lomu (viz LIBERTÍN & DAŠKOVÁ 2000; TUREK & JIRÁSEK 2005; TUREK, MIKULÁŠ & LIBERTÍN 2005; TUREK a kol. 2008).

2. Lokality s faunou a stopami

Stáří svrchnokarbonského nálezů hmyzu není stoprocentně jisté. PROKOP & NEL (2004) uvádějí stáří duckmant (westphal B), **žacléřské souvrství** a podle Fig 1B by se jednalo o dolsko-žďárecké vrstvy. V roce 1950 byly jámy Eliška a Jiří v Žacléři, Marie a Julie v Lamperticích a Františka v Černé Vodě přejmenovány na jeden společný závod Jan Šverma (RENNEROVÁ & MACH 2008; TÁSLER a kol. 1979). Uhelné sloje jsou na žacléřsku spojovány do **souslojí dolu Jan Šverma**, tvořeného skupinou 35 nadložních a 28 podložních slojí. Naprostá většina z nich spadá do vrstev lampertických a pouze 4 nejmladší nadložní sloje jsou již součástí mladších vrstev dolsko-žďáreckých (SPUDIL & ŠIMŮNEK 2001; SPUDIL & TÁSLER 2001). Stáří souslojí dolu Jan Šverma odpovídá dle SPUDILA (1999) rozpětí namur C až spodní část westphalu B.

Z lokality Lampertice, centrální odval dolu Jan Šverma byl na základě nekompletního křídla popsán nový druh hmyzu vymřelého řádu Palaeodictyoptera (čeleď Homiopteridae) - *Paraostrava stanislavi* PROKOP & NEL 2000.

Rozsáhlý příležitostný odkryv (průzkumné práce a povrchové dotěžení černého uhlí) mezi budovami bývalého závodu Jan Šverma a severozápadním okrajem Žacléře poskytl dvě dobře stratigraficky dokumentované fosiliferní polohy, obě v rámci **souslojí dolu Jan Šverma (žacléřské souvrství; lampertické vrstvy)**. Stáří 9. až 11. nadložní sloje odpovídá lampertickým vrstvám a stáří spodního westphalu B (viz SPUDIL 1999, tab. 1).

Lokalita Žacléř, povrchový lom (nyní zasypaný, západně od závodu Jan Šverma) byla těžební firmou odkryta a studována od roku 1999. Z **nadloží 9. nadložní sloje** byly popsány (TUREK, MIKULÁŠ & LIBERTÍN 2005; TUREK a kol. 2008) stopy blíže neidentifikovaných bezobratlých *Cochlichnus* isp., *Planolites* cf. *beverleyensis*, *Unisulcus* isp., ?*Gordia* isp. a stopy členovců (arthropodichnia) dvou typů, z nichž jeden upomíná na *Permichnium* isp. Dále odtud byly popsány (TUREK & JIRÁSEK 2005; TUREK a kol. 2008) nálezy stop čtvernožců (tetrapodichnia) a to jak velké izolované pětiprsté šlápěje *Amphisauroides* isp., tak blíže neurčené plovací stopy.

Lokalita Žacléř, povrchový lom (nyní zasypaný, cca 150 m východně od čerpací stanice na severním okraji města) poskytla význačný, dosud nepublikovaný nález eurypterida *Adelophthalmus* sp. Tento nález pochází z **nadloží 10. a 11. nadložní sloje** a je uložen ve sbírkách České geologické služby v Praze pod číslem ZŠ 92.

Obrázek 1 *Adelophthalmus* sp.; Žacléř, povrchový lom; žacléřské souvrství, lampertické vrstvy, souslojí dolu Jan Šverma (nadloží 10. a 11. nadložní sloje); westphal A; foto P. Budil.

3. Shrnutí

Svrchnokarbonská fauna a stopy jsou na listu Žacléř známe pouze z žacléřského souvrství a to zejména (ne-li pouze) z vrstev lampertických (ze souslojí dolu Jan Šverma). Stáří souslojí dolu Jan Šverma odpovídá namuru C až spodnímu westphalu B (viz SPUDIL 1999, Tab. 1). Všechny nálezy, kromě křídla *Paraostrava stanislavi* nalezeného na centrálním odvalu v Lamperticích, mají pak stáří spodní

westphal B. Pro naše limnické pánve jsou to tedy vlastně nejstarší nálezy živočichů a stop po jejich činnosti. Detailní profil části dotyčného souslojí se zvláštním zřetelem na fosilní flóru publikovali LIBERTÍN & DAŠKOVÁ (2000).

Rod *Adelophthalmus* byl dosud znám z vrstev nýřanských plzeňské pánve (druh *Adelophthalmus imhofi* popsán z Vlkýše) a kladensko-rakovnické pánve (*Adelophthalmus* sp. z vrtu Nt-1 Netovice) a tedy ze sedimentů stáří westphalu D. Další, rovněž nepublikovaný, nález tohoto eurypteridního členovce ve vnitrosudetské pánvi pochází z dolu Kateřina v Radvancích, z radvanického souslojí jíveckých vrstev (stephan B). Nález ze Žacléře je tedy výrazně nejstarší a mohlo by se jednat o jiný, případně nový, druh.

V kritickém soupisu fauny permokarbonských limnických pánví ČR (ŠTAMBERG & ZAJÍC 2008) se omylem objevila spodnopermská lokalita Žacléř (vztahovaná ke chvalečskému či broumovskému souvrství) s výskytem konchostrak *Pseudestheria tenella*.

4. Literatura

- LIBERTÍN M. & DAŠKOVÁ J. (2000): Příležitostný odkryv lampertických vrstev žacléřského souvrství a jejich fosilní flora. – *Zprávy o geologických výzkumech v roce 1999*, 130–134.
- PROKOP J. & NEL A. (2004): A new genus and species of Homiopteridae from the Upper Carboniferous of the Intra-Sudetic Basin, Czech Republic (Insecta: Palaeodictyoptera). – *European Journal of Entomology*, 101, 583–589.
- RENNEROVÁ E. & MACH D. (2008): *Historie Žacléřska*. – Městské muzeum Žacléř, 1–89. Žacléř.
- SPUDIL J. (1999): Group of Seams of the Šverma Mine at Žacléř (Intra-Sudetic Basin). – *Acta Universitatis carolinae – Geologica*, 43, 4, 589–598.
- SPUDIL J. & ŠIMŮNEK R. (2001): Tab 26. Stratigrafická tabulka české části vnitrosudetské pánve. – In: PEŠEK J. a kol. (2001): *Geologie a ložiska svrchnopaleozoických limnických pánví České republiky*. – Český geologický ústav, 85. Praha.
- SPUDIL J. & TÁSLER R. (2001): Vnitrosudetská pánev. – In: PEŠEK J. a kol. (2001): *Geologie a ložiska svrchnopaleozoických limnických pánví České republiky*. – Český geologický ústav, 81–127. Praha.
- ŠTAMBERG S. & ZAJÍC J. (2008): *Carboniferous and Permian faunas and their occurrence in the limnic basins of the Czech Republic*. – Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 1–224. Hradec Králové.
- TÁSLER R. a kol. (1979): *Geologie české části vnitrosudetské pánve*. – Ústřední ústav geologický v Akademii, 1–292. Praha.
- TUREK V. & JIRÁSEK J. (2005): Nové nálezy stop tetrapodů ve svrchnokarbonských sedimentech vnitrosudetské pánve. – *6. paleontologický seminář: sborník příspěvků*, 57–58. Olomouc.
- TUREK V., MIKULÁŠ R. & LIBERTÍN M. (2005): Nové ichnofosílie z fluviatilních svrchnokarbonských sedimentů vnitrosudetské pánve. – *6. paleontologický seminář: sborník příspěvků*, 58–59. Olomouc.

TUREK V., MIKULÁŠ R., LIBERTÍN M. & JIRÁSEK J. (2008): Trace fossils from the Upper Carboniferous fluvial sediments of the Intra-Sudetic Basin, Czech Republic. – In: ŠTAMBERG S. & ZAJÍC J. (Eds.): *Faunas and palaeoenvironments of the Late Palaeozoic*, 47–49. Hradec Králové.